

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ, ПЕДАГОГІКИ І ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

КУРСОВА РОБОТА

з психології

на тему "Організація роботи вчителя з обдарованими учнями"

Студентки 3 курсу групи Соа 13-20

Педагогічного факультету романо-германської та української філології
напряму підготовки «Іноземні мови та літератури, методика навчання іноземних
мов і зарубіжної літератури (англійська мова і друга західноєвропейська мова)»

спеціальності «014 Середня освіта»

Колосовської Анастасії Володимирівни

Науковий керівник: к.психол.н., доцент Шевчук В. В.
кафедра психології і туризму

Національна шкала: _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії:

(прізвище та ініціали)

КИЇВ 2023

ЗМІСТ

Вступ

Розділ 1. Особливості навчання обдарованої дитини

- Етапи розвитку обдарованої дитини, компоненти обдарованості
- Види, параметри обдарованості
- Джозеф Рензулі «Триколова концепція»
- Пошук та розвиток обдарованості

Організація роботи вчителя

2.1. Особливості роботи з обдарованими учнями

2.2. Перешкоди, через які проходить вчитель

2.3. Завдання педагога щодо виховання обдарованої дитини

2.4. Педагогічні методи та підходи до виховання

Висновки

Список використаної літератури

ВСТУП

Актуальність теми. Про обдарованість у психолого-педагогічній науці говорять майже століття. В освітній практиці виявляють обдарованих учнів, організовують їх навчання за спеціальними навчальними планами і програмами або отримують додаткові освітні послуги, залучаючи їх до певних спеціальних програм, не знаючи достеменно, що таке обдарованість.

При складанні освітніх програм для обдарованих і талановитих школярів, безумовно, слід керуватися загальними вимогами, які висуваються до структури та змісту цього нормативного документа. Водночас він ставить дещо інші цілі та завдання щодо навчання цієї категорії дітей шкільного віку порівняно з вищезазначеними характеристиками загальної освіти для широких верств населення, актуальними є вимоги, які не характерні для освітніх програм, за якими навчаються звичайні школярі.

Розвиток особистості дитини є, на наш погляд, однією з найцікавіших проблем, які представляє і досліджує галузь психології на сьогоднішній день. В останні роки наша освітня практика приділяє особливу увагу виховним

аспектам, а саме тому, що характеризуватиме дитину як члена суспільства, тобто одного з багатьох. Саме виховний потенціал психолого-виховних впливів був пріоритетним напрямом усіх наукових досліджень. Сьогодні ця проблема починає зазнавати докорінних змін, і все більше можна говорити про можливість підростаючої особистості самостійно «конструювати» неповторний образ своєї неповторної особистості. Звичайно, для цього знадобилося б ідентифікувати всі його окремі функції. І тому в умовах зміни пріоритетів національної системи освіти в напрямку підтримки та розвитку особистості дитини проблема дитячої обдарованості стає найбільш актуальною.

Метою курсової роботи є аналіз навчання обдарованої дитини у навчальних закладах України.

Об'єктом роботи є обдарованість дітей.

Предметом є методи розвитку, навчання обдарованих дітей.

Для досягнення мети розроблено *наступні завдання:*

- Розглянути термін «обдарована дитина»
- Виявити особливості характеру обдарованої дитини;
- - проаналізувати завдання педагогів та їх методи навчання дітей;
- Розібрати особливості розвитку одарованої дитини.

Структура роботи. Курсова робота складається з 26 сторінок, серед яких є вступ, два розділи, сім підрозділів, висновки, список використаної літератури. Список літератури налічує 15 джерел.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ

- **Етапи розвитку обдарованої дитини, компоненти обдарованості**

Обдарованість — термін загальної психології; високий рівень здібностей і нахилів. Обдарованість є результатом і свідченням високого рівня інтелектуального розвитку особистості.

Походження терміну «обдарованість» ґрунтується на ідеї «дару» — високих задатків, якими природа нагороджує певних людей. Схильність заснована на спадковості або на особливостях внутрішньоутробного розвитку. Тому під обдарованістю слід розуміти показник високого рівня здібностей, заснованих на природних задатках.

Обдарованість – явище складне. Вона пов'язана з виконанням людиною певної діяльності, тобто обдарованість складається з різних здібностей. Не обдарованість забезпечує успіх у будь-якій діяльності, а лише можливість досягти цього успіху.

Розвиток особистості дитини є, на наш погляд, однією з найцікавіших проблем, які представляє і досліджує галузь психології на сьогоднішній день. В останні роки наша освітня практика приділяє особливу увагу виховним аспектам, а саме тому, що характеризуватиме дитину як члена суспільства, тобто одного з багатьох. Саме виховний потенціал психолого-виховних впливів був пріоритетним напрямом усіх наукових досліджень. Сьогодні ця проблема починає зазнавати докорінних змін, і все більше можна говорити про можливість підростаючої особистості самостійно «конструювати» неповторний образ своєї неповторної особистості. Звичайно, для цього знадобилося б ідентифікувати всі його окремі функції. І тому в умовах зміни пріоритетів національної системи освіти в напрямку підтримки та розвитку особистості дитини проблема дитячої обдарованості стає найбільш актуальною.

Новітні досягнення психолого-педагогічної науки і практики доводять важливість цієї проблеми. Спеціальні дослідження, організовані та проведені в різних державах, дозволяють переконливо стверджувати, що близько 20-30% дітей можуть досягти надзвичайно високого рівня інтелектуального, творчого і творчого розвитку за умови навчання за відповідними спеціальними програмами, які точно відповідають їхній потенціал. І в результаті цього ми отримали б значне розширення категорії обдарованих дітей з підвищеними пізнавальними та творчими потребами та можливостями, а не 1-2% «вундеркіндів», які, як показує практика, є серед нас. Разом з тим, сьогодні представлена велика кількість досліджень, які показують і свідчать про

невідповідність між обдарованістю і здібностями обдарованих дітей, з одного боку, і методами їх виховання і розвитку, з іншого.

Виділяють кілька типів обдарованості:	
<i>Інтелектуальний тип</i>	розумні, кмітливі, «надія школи». Діти мають глибокі знання, самостійно їх здобувають. Учні цього типу точно та глибоко аналізують навчальний матеріал, у них високий інтелект.
<i>Академічний тип обдарованості</i>	високий інтелект, на перший план виходить здатність до навчання. Це, як правило, медалісти, гордість школи.
<i>Художній тип</i>	високі досягнення в художній діяльності: музика, танці, живопис, скульптура.
<i>Креативний тип</i>	нестандартність мислення, особливий погляд на світ. Важко виявити у школі через стандартизацію навчання.
<i>Лідерська обдарованість</i>	організаторські здібності.
<i>Психомоторна або спортивна</i>	обдарованість.

Табл 1.1. Типи обдарованості.

У фізичному розвитку обдаровані діти характеризуються надзвичайно високим енергетичним потенціалом. Іноді вони можуть відчувати деякі труднощі з дрібною моторикою, а також зоровим сприйняттям і механічними рухами.

Оточуючих часто дратує звичка обдарованих дітей виправляти інших і робити ті чи інші зауваження щодо проблем, що розглядаються. Глузування – це захисна реакція на нерозуміння однолітків. Досить часто обдаровані діти обмежують коло спілкування з однолітками. У них майже немає друзів. Але якщо у обдарованої дитини немає друзів серед однолітків, вона цілком зможе спілкуватися з дорослими.

Психологічні особливості обдарованих дітей можна вважати ознаками, які супроводжують обдарованість, але не обов'язково породжують її. Але навіть наявність кількох ознак повинна привернути увагу фахівця і спонукати його до детального і тривалого аналізу кожного окремого випадку.

Для цього відповідні спеціалісти (педагоги, психологи) повинні володіти рядом ефективних методів і технологій організації та подачі матеріалу, які

матимуть на меті надання допомоги обдарованому учневі в оволодінні знаннями, що відповідають рівню його інтелектуального розвитку. та соціального розвитку, а також відповідають етапам розвитку пізнавальних здібностей обдарованої дитини.

- **Види, параметри обдарованості**

Ознаки обдарованості:

- Раннє дитинство (1-3 роки). Невгамовна допитливість, нескінченні запитання, вміння стежити за кількома подіями, великий словниковий запас, захоплення словесним забарвленням, розвинене мовлення, вживання складних слів і поширених речень. Підвищена концентрація уваги на чомусь одному, наполегливість у досягненні результату в цікавій сфері, рисувальні, музичні, численні здібності, нетерплячість і потяг, винахідливість і багата уява.

- Дошкільний період (4-7 років). Відмінна пам'ять, інтуїтивні здогадки, яскрава уява, стирання різниці між реальністю і фантазією, надмірний страх, егоцентризм, тонка моторна координація, віддає перевагу товариству старших дітей і дорослих. Добру, відкриту, розуміючу дитину; відмінне володіння мистецтвом мовного спілкування; дуже допитливий, сам придумує слова, схильний до активного пізнання світу; гостро реагує на несправедливість.

- Шкільний період (7-18 років). Дитина, яка досягає успіхів у багатьох видах діяльності, має високі результати, потреба в зборі, класифікації, охоче береться за складні і тривалі завдання, гарне почуття гумору, розвинена оперативна пам'ять. Формування навичок логічного мислення, яскраво вираженої установки на творче виконання завдань, уміння вчитися, оригінальності словесних асоціацій, чіткого уявлення про майбутню діяльність, створення альтернативних систем в уяві.

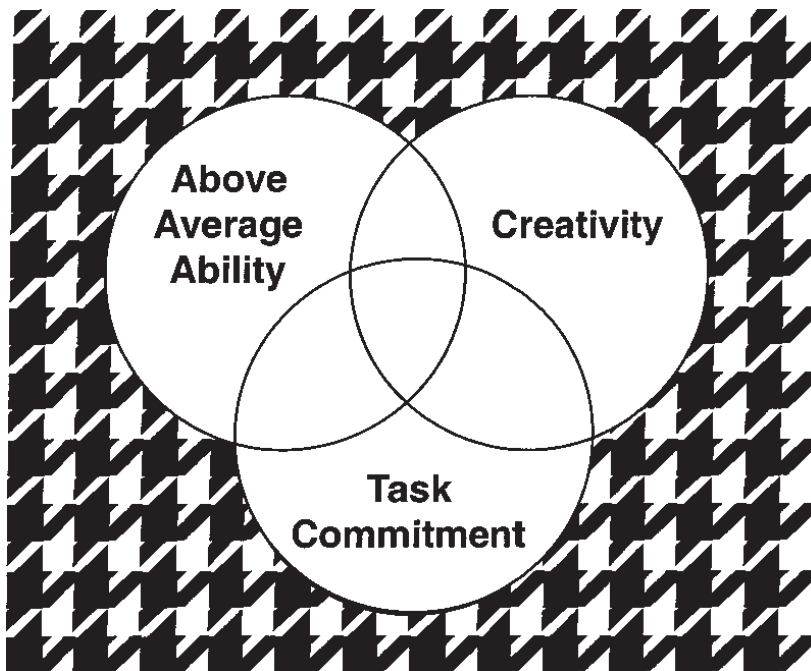
- Повноліття (після 18 років). Легке засвоєння нових ідей і знань, оригінальне комбінування знань, гнучкість у концепціях, методах дій, соціальних ситуаціях. Відмінні комунікативні навички, дитина відкрита, доброзичлива, цінує гумор. Яскрава і пряма уява. Не пригнічує своїх почуттів і емоцій. Активний, наполегливий, енергійний, схильний до ризику. Нетерплячий

при виконанні рутинної роботи, віддає перевагу складним завданням. Незалежний в думках і поведінці.

- **Джозеф Рензулі «Триколова концепція»**

Джозеф Рензулі є професором педагогічної психології в штаті Коннектикут (США) і більшу частину своєї професійної кар'єри присвятив вивченню обдарованих людей. Саме тому він вважається одним із провідних світових авторитетів у цій темі, а також є директором Національного дослідницького центру обдарованих і талановитих. Теорія трьох кілець є одним із його найбільш визнаних внесків.

Цей відповідний автор вважає, що високі здібності не можна розуміти як стабільний вимір або характеристику, тобто як характеристику, вираження якої в даного суб'єкта проявляється регулярно і без змін. Таким же чином він відкидає ідею про те, що це явище можна звести до його психометричних властивостей, і підкреслює, що воно базується на взаємодії інших факторів, які можуть бути посилені відповідними освітніми ресурсами.

З цієї причини він наголосив на концепції обдарованої (або обдарованої) поведінки як способу дій, який може виникати у всіх людей за певних умов і в певні моменти життя. Подібним чином, він припускає, що освітня макросистема, спрямована на

стимулювання суттєвих вимірів, сприятиме прийняттю рішень з високою обдарованістю не лише серед студентів, але й серед населення в цілому.

Рис 1.1. Структура Триколової концепції.

Рензуллі та його команда передбачили два типи талановитих людей, або «обдарованих» (слово, яке не має точного відповідника в іспанській мові): дослідники та плідні творці.

Він вважав, що і те, і інше є важливим, і що вони часто можуть бути тісно пов'язані та піддаються значному вдосконаленню шляхом відповідного навчання, що було найбільш фундаментальною метою його пропозиції (перевищення класифікації чи ідентифікації).

1. Академічні таланти

Особи з такою формою таланту виявляють інтелект, пов'язаний із вирішенням вимог, які постають у школі чи університеті, і це можна точно виміряти за допомогою стандартизованих процедур (наприклад, WISC). З цієї причини в цілому тип обдарованості виявляється частіше. Визначення високого рівня інтелекту вказує на особливу освітню потребу, яку необхідно враховувати при розробці навчальної програми.

2. Творчі та продуктивні таланти

Інтелект висококреативних людей, всупереч викладеному в попередньому припущенні, не представлений у класичних тестах оцінювання (розроблених відповідно до навичок академічної програми). Це особи, які внутрішньо мотивовані розвивати свої особисті досягнення, і це також надихає інших.

Таким чином, він описує всі форми дій, пріоритет яких спрямований на розвиток оригінальних ідей, а також інноваційних рішень і реальних продуктів; поняття, яке передбачає вплив на власне життя та життя інших людей. Це передбачає відмову від звичайних шляхів очікуваного успіху для дослідження незручних (і не завжди очевидних) шляхів, які приносять високу особисту та суспільну цінність.

Шкільні структури	Організаційні компоненти	Набір навчальних процедур
Сукупність	Класи, що працюють за	Портфоліо учня

додаткових програм	програмою збагаченої шкільної освіти	
Збагачені групи навчання	Моделі професійного розвитку	Методи модифікації навчальної програми
Традиційна програма	Батьківський тренінг	Збагачувана самоосвітата викладання
	Демократичний метод керівництва школою	

Табл 1.2. Компоненти моделі збагачуваної навчальної програми

Система Renzulli Learning є кульмінацією багаторічних досліджень, і якщо ви прихильник персоналізованого, індивідуального навчання, модель Renzulli Learning розроблена, щоб зробити навчання справді індивідуальним. Ця система розроблена, щоб розкрити потенціал студентів для академічних досягнень і особистісного зростання.

Це допомагає вчителям краще зрозуміти потреби, мотивацію та сильні сторони кожного учня. Перше знайомство студента з системою Renzulli Learning починається з Renzulli Profiler – детальної онлайн-анкети, яка дозволяє програмному забезпеченню створити особистий профіль на основі інтересів кожного студента, стилю навчання, полегшує знайомство викладачів зі студентами та забезпечує ефективну диференціацію навчання.

Навчання за цією системою включає базу даних з понад 40 000 інтернет-ресурсів для створення індивідуальних, цікавих уроків, які дозволяють учням поглибити та розширити свої знання.

Студенти можуть навчатися, вивчаючи безпечні, повністю контрольовані ресурси, які відповідають їхнім індивідуальним профілям, а викладачі можуть переглядати базу даних ресурсів і бачити, над чим саме працювали їхні студенти. За цією системою вчителі також можуть давати завдання учням.

Навчальна система Renzulli дозволяє студентам поглибити свої знання та спробувати використати їх для створення власних проектів та презентацій. Він готує конкурентоспроможного студента за допомогою диференційованих завдань, які підвищують рівень критичного мислення та навичок вирішення проблем. Педагогічні завдання в системі навчання Renzulli спонукають учнів мислити нестандартно та використовувати знання на практиці.

- **Пошук та розвиток обдарованості**

Звертаючи увагу на загальноприйняте тлумачення терміна «здатності», необхідно відзначити різноманіття існуючих підходів до розуміння їх сутності, складність аналізу структури та функцій, які тією чи іншою мірою підкреслюються всіма вищезгаданими. - згадують дослідники. Так, Б.М. Теплов стверджує, що здібності створюються в процесі конкретної діяльності і не можуть існувати поза нею. Він заперечує визнання вроджених здібностей: «Вродженими можуть бути лише анатомо-фізіологічні риси, тобто передумови, що лежать в основі розвитку здібностей, тоді як самі здібності завжди є результатом розвитку». Виходячи з цих положень, дослідник підкреслює, що ми не можемо безпосередньо переходити від індивідуальних здібностей до питання про можливість успішної роботи тієї чи іншої людини в тій чи іншій діяльності. Цей перехід, стверджує Б.М. Тепло може бути реалізовано лише через іншу, більш синтетичну концепцію. Одним із таких понять є обдарованість, під якою розуміють якісно своєрідну сукупність здібностей, від якої залежить можливість досягнення більших чи менших успіхів у виконанні тієї чи іншої діяльності.

Дослідник вважав, що своєрідність термінів «обдарованість» і «здібності» полягає в тому, що людські якості в них оцінюються виходячи з вимог, які висуває та чи інша практична діяльність. Тому говорити про обдарованість взагалі не можна. Можна просто говорити про обдарованість до чого завгодно, до будь-якої діяльності. Ця обставина особливо важлива при розгляді питання про так звану загальну обдарованість. Б.М. Теплеко підкреслює, що до особистості будь-якого великого таланту досить спробувати підійти з психологічним аналізом, щоб переконатися, що її обдарованість не вичерпується тільки здібностями. Воно завжди ширше. Людина не має здібностей, які б не залежали від спрямованості особистості. Термін «спрямованість особистості» Б.М. Тепленко розуміє під нею мотиваційну цілісність, тобто самопідпорядкованість мотивів один одному, певну їх ієрархію, а також вибірку готовність до реалізації мотивів, що визначають

лінію поведінки. Отже, природа сприяє діяльності людини, її спрямованості або на розвиток здібностей, або викликає їх пригнічення.

Чотири етапи розвитку навичок:

- Перша фаза – гра. Уважні батьки виступають у ролі вчителів, наставників і щедрих героїв, подаючи приклад для наслідування. Дитина «грає зі своїми здібностями», пробує різні види діяльності та захоплення. Малюка може цікавити абсолютно все або, навпаки, щось одне, але початкове захоплення може зникнути при перших же труднощах. Тому девізом батьків на цьому етапі є: «Неквапливість, спокій, обережність».

- Друга фаза – індивідуальність. Зазвичай це припадає на шкільні роки, хоча є діти, здібності яких яскраво виявляються набагато раніше. Більшість учнів школи відвідують той чи інший гурток, секцію чи студію, мають наставників, які працюють індивідуально. Цей етап характеризується постійним пристосуванням дорослих до дитини, яка реалізує свій талент. Якщо раптово падає успішність, батьки звинувачують вчителя і намагаються його замінити. Тому на цьому етапі головну роль відіграє вчитель. Він може навіть підпорядкувати життя всієї родини розкладу юного вундеркінда. Зазвичай дитина вже готова працювати і досягати високих результатів.

- Третя фаза – зростання. Дитині потрібен більш кваліфікований вчитель, який стає головним суддею успішності. Роль батьків зводиться до моральної та матеріальної

Підтримка користувачів Змагання, концерти чи конкурси дуже важливі на цьому етапі. Батьки стають «глядачами».

- Четвертий крок — подолання. Якщо підліток справді талановитий, він обганяє однолітків, а часом і вчителів, і стає майстром в обраній справі. Таке буває рідко, і лише одиниці досягають таких висот. Батькам на цьому етапі потрібно бути дуже обережними, щоб не спровокувати «зіркову хворобу».

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ

2.1. Особливості роботи з обдарованими учнями

Зміст реальної діяльності людини визначає розвиток її здібностей або їх відсутність, тому наявність або відсутність здібностей надає виконанню цієї діяльності якісно іншого характеру. Одним із факторів успішного виконання діяльності є обдарованість. В одному місці Б. Теплов підкреслював, що успішне виконання певної діяльності визначається не окремою здібністю, а іншим поняттям — обдарованістю, під якою він розумів якісне поєднання здібностей до чогось, до певної діяльності. Але обдарованість лише створює можливості для досягнення успіху в тій чи іншій діяльності. Щоб можливість стала реальністю, необхідно оволодіти певними вміннями та навичками [8]. Оскільки здібності розвиваються в діяльності, то важливим є правило їх розвитку, сформульоване С. Рубінштейном. "Розвиток здібностей здійснюється по спіралі: реалізація можливості, яка є здібністю на одному рівні, відкриває можливості для подальшого розвитку, для розвитку здібності на більш високому рівні. Обдарованість людини визначається спектр нових можливостей, що відкриваються завдяки реалізації наявних можливостей» [6]. Загальний розвиток людини впливає на формування потенційних можливостей, тобто на обдарованість, яка є її продуктом і яку С. Л. Рубінштейн назвав «загальною здібністю». Але в даному випадку виникає принципова проблема співвідношення загального і спеціального розвитку, як вважає Б.Г. Ананьєв звернув увагу [1]. На певному рівні сформованості здібностей до тієї чи іншої діяльності виникають і починають розвиватися творчі здібності. Саме цей момент, коли високий рівень здібностей поєднується з творчими здібностями, характеризує творчий потенціал особистості. Проте ефективність розвиваючих впливів залежить від того, чи є у людини творча спрямованість. Якісний стрибок від розвитку здібностей до розвитку обдарованості пов'язаний з формуванням творчо обдарованої особистості, тому "обдарованість - це насамперед творча обдарованість, а обдарована особистість - це творчо обдарована особистість. Творча спрямованість особистості робить її можливо підняти розвиток його здібностей на якісно новий рівень, коли видатні творчі досягнення свідчать про зростання можливостей».

Вважається, що обдарованість із сукупності психолого-педагогічних досліджень можна визначити як загальну здатність до одного чи кількох видів діяльності; як інтегративне формування різноманітних здібностей з яскраво вираженою творчою спрямованістю; індивідуальний когнітивний, особистісний, мотиваційний і соціальний потенціал, який дозволяє індивіду досягти високих результатів в одній або кількох галузях.

При виявленні обдарованих учнів необхідно використовувати цілісний підхід. Для цього можна задіяти широкий спектр різних методів.

Можна сформулювати наступні критерії виявлення обдарованих дітей:

- комплексний характер оцінювання різних сторін поведінки та діяльності дитини, що дасть змогу використовувати різноманітні джерела інформації та охоплювати якнайширше коло її здібностей;

- тривалість ідентифікації (протягом часу спостереження за поведінкою дитини в різних ситуаціях);

- аналіз її поведінки в сферах діяльності, які найбільше відповідають її уподобанням та інтересам (включення дитини в спеціально організовані предметно-ігрові заняття, залучення до різних форм відповідної предметної діяльності тощо);

- залучати експертів, висококваліфікованих спеціалістів у відповідній предметній галузі для оцінки обдарованої дитини. Водночас слід пам'ятати про можливий консерватизм думки експерта, особливо в оцінці творів підліткової та юнацької творчості;

- оцінка ознак обдарованості дитини, яка відповідає рівню її психічного розвитку та враховує зони найближчого розвитку (особливо з урахуванням організації певного освітнього середовища з побудовою для цього індивідуальної траєкторії навчання). дитина);

- переважно опора на такі діагностичні методи як: спостереження, бесіда, експертні оцінки педагогів і батьків, природний експеримент.

Слід зазначити, що існуючі методи виявлення обдарованості дуже складні, вимагають високої кваліфікації та рівня підготовки дослідника. Тому

проблема виявлення обдарованих дітей є досить складною і потребує залучення висококваліфікованих спеціалістів різного профілю.

Математичні здібності – це здатність утворювати на математичному матеріалі узагальнені, згорнуті, гнучкі та обернені асоціації та їх системи.

До компонентів математичних навичок слід віднести:

- вміння узагальнювати матеріал;
- вміння оперувати цифровими та символічними знаками;
- Здатність до логічних міркувань, пов'язаних з необхідністю доводити, робити висновки;
- можливість скоротити процес міркування;
- здатність до переходу від прямого способу мислення до оберненого;
- гнучкість мислення незалежно від впливу шаблонів.

2.2. Перешкоди, через які проходить вчитель

Одним із перших спеціалістів, які діагностували проблему загальної та специфічної обдарованості, був англійський антрополог Френсіс Гальтон. Саме він створив особистісну модель діагностики обдарованості, саме він став основоположником емпіричного підходу до вивчення проблеми здібностей, обдарованості та таланту. Саме з ім'ям Френсіса Гальтона пов'язана поява анкет, рейтингових шкал і технік вільних асоціацій як методів наукового дослідження. Френсіс Галтон разом із математиком Чарльзом Пірсоном розробили основу кореляційного аналізу, який дозволяє нам зробити висновок про величину, а також закономірності чи випадковість зв'язку між двома різними параметрами особистості, вимірними у різних людей. Чарльзу Пірsonу належить гіпотеза про зв'язок між інтенсивністю психічної властивості та ймовірністю її прояву, яка лягла в основу психометричних здібностей.

Досить значний внесок у розвиток психологічного тестування дитячої обдарованості зробили дослідження американського психолога Джеймса Кеттела. У його статті 1890 року вперше з'явився термін «тест на розум». Згодом саме ці тести отримали широке поширення в Америці в кінці 19 століття.

Сучасний стан розробки проблеми здібностей і обдарованості характеризується створенням так званих факторних моделей обдарованості, серед яких можна виділити моделі як західних (Дж. Рензулі, Ф. Монкс, П. Торранс, Д. Фельдгуйсен). та ін.) та вітчизняних (О. Матюшкін, В. Моляко, О. Кульчицька, О. Музика та ін.) дослідників. Серед них найбільш визнаною є модель, яка складається з трьох основних компонентів: 1) здібності (загальні та спеціальні) на рівні, вищому за середній; 2) креативність особистості; 3) мотивація (спрямованість, наполегливість) особистості до конкретного виду діяльності.

Доцільно проаналізувати основні проблеми обдарованих дітей

У обдарованих дітей протягом життя виникає багато різних проблем, серед яких можна виділити:

1. Шкільна ворожнеча. Навчальна програма для них нудна і нецікава, тому що не відповідає їхнім можливостям. Тому в поведінці можуть виникати порушення, за які для дітей вводиться «покарання».

2. Ігрові інтереси. Обдаровані діти люблять складні ігри і байдужі до простих, якими захоплюються їхні однолітки. В результаті діти залишаються ізольованими.

3. Відповідність. Вона проявляється у відмові від стандартних вимог, особливо якщо вони суперечать інтересам обдарованої дитини.

4. Занурення у філософські проблеми. Вони розмірковують над питаннями життя і смерті, релігійними переконаннями тощо.

5. Невідповідність фізичного, інтелектуального та соціального розвитку. Часто обдаровані діти воліють спілкуватися зі старшими, і їм досить складно стати лідерами.

Уітмор визначає наступні причини вразливості:

- прагнути до досконалості (перфекціонізм) – не заспокоюватися, поки не досягнеш вищого рівня;

- почуття невдоволення – дуже критичне ставлення до себе та своїх досягнень, занижена самооцінка;

- нереалістичні цілі - часто ставлять високі цілі, а не досягають їх, засмучуються і хвилюються;
- гіперчутливість - дуже чутливий до сенсорних подразників: слова і невербальні сигнали сприймаються як неприйняття себе іншими. Часто таких дітей вважають гіперактивними, тому що вони постійно реагують на подразники і подразники різного роду;
- потреба в увазі дорослих — оскільки діти допитливі, вони часто монополізують увагу дорослих, що може викликати тертя по відношенню до інших дітей;
- нетерпимість - більш обдаровані діти часто виявляють нетерпимість до інших дітей, які поступаються їм за рівнем інтелектуального розвитку.

2.3. Завдання педагога щодо виховання обдарованої дитини

Визначення обдарованості надзвичайно важливе – від того, кого і за якими критеріями школа обиратиме для спеціалізованих шкіл чи програм, залежить, як навчатиме. Розуміння сутності обдарованості безпосередньо залежить від того, на які особливості своїх учнів зверне увагу вчитель.

Завдання школи – підтримати учня і розвинути його здібності, підготувати ґрунт для реалізації цих здібностей. Виявлення обдарованих дітей слід починати вже в початковій школі на основі спостереження, вивчення психологічних рис, мовлення, пам'яті, логічного мислення.

Проаналізуємо, що повинен вміти педагог:

Збагачення освітніх програм, тобто оновлення та розширення змісту освіти.

- Працювати диференційовано, реалізовувати індивідуальний підхід та давати консультації студентам.
- Стимулювати пізнавальні здібності учнів.
- Приймати виважені психологічні та освітні рішення.
- Проаналізуйте навчальну діяльність – свою та класну.
- Підібрати і підготувати матеріал для колективної творчої роботи.

Завдання вчителів – створити умови, за яких кожна дитина могла б просуватися на шляху до власної досконалості, здатна мислити самостійно, нестандартно. Цей шлях називається «самовдосконалення дитини в умовах навчально-виховного процесу».

Обдарованість – це система, яка розвивається протягом життя і визначає здатність людини досягати вищих (незвичайних, надзвичайних) результатів в одному чи кількох видах діяльності порівняно з іншими людьми.

Обдарована дитина — це дитина, яка має яскраві й явні, іноді видатні досягнення (або внутрішні передумови до таких досягнень) у тій чи іншій діяльності.

Завдання з обдарованими дітьми:

- Розвиток цілісної картини світу в уяві дитини.
- Розвиток творчого критичного та абстрактно-логічного мислення, умінь розв'язувати задачі.
- Розвиток умінь самостійно вчитися та проводити дослідницьку роботу.
- Розвиток здібностей до самопізнання і саморозуміння, формування позитивної «Я-концепції».

Які принципи роботи з обдарованими дітьми?

- Орієнтація на змагання, актуалізація лідерських якостей учнів.
- Зосередьтеся на потребах дитини.
- Максимальне розширення кола інтересів.
- Домінування можливостей розвитку над інформаційною насиченістю.
- Ускладнення змісту навчальної діяльності.

Яким має бути вчитель у роботі з обдарованими дітьми?

- Талановита, здатна до експериментальної та творчої діяльності.
- Професійні навички.
- Розумний, моральний і вчений.
- Володіння сучасними освітніми технологіями.
- Мати позитивну самооцінку, бути цілеспрямованим, наполегливим, емоційно стійким.
- Умілий організатор навчального курсу, психолог.

2.4. Педагогічні методи та підходи до виховання

Біологічними передумовами обдарованості є: задатки, як вроджені анатомо-фізіологічні особливості людини, що зумовлюють розвиток здібностей (до музики, малювання, математики, спорту тощо); здібності – індивідуальні якості особистості, які виявляються у певній діяльності і які забезпечують успіх саме в цій діяльності; схильності – емоційне ставлення, конкретна вибіркова спрямованість на певну діяльність, що заснована на інтересі до цієї діяльності, потреби у її здійсненні, бажанні виконувати, досягати у ній успіху. Система задатків, схильностей і здібностей у комплексі і є найважливішою рушійною силою самовираження особистості, яка забезпечує виконання нею діяльності на високому рівні і досягнення значних успіхів.

Розкриття потенціалу креативності:

- реалізація творчого експрес-тренінгу під час проведення шкільних уроків;
- налаштування учнів на досягнення успіху;
- допомога кожному учневі ставити перед собою посильні завдання, які б відповідали його інтересам і носили дослідницький характер;

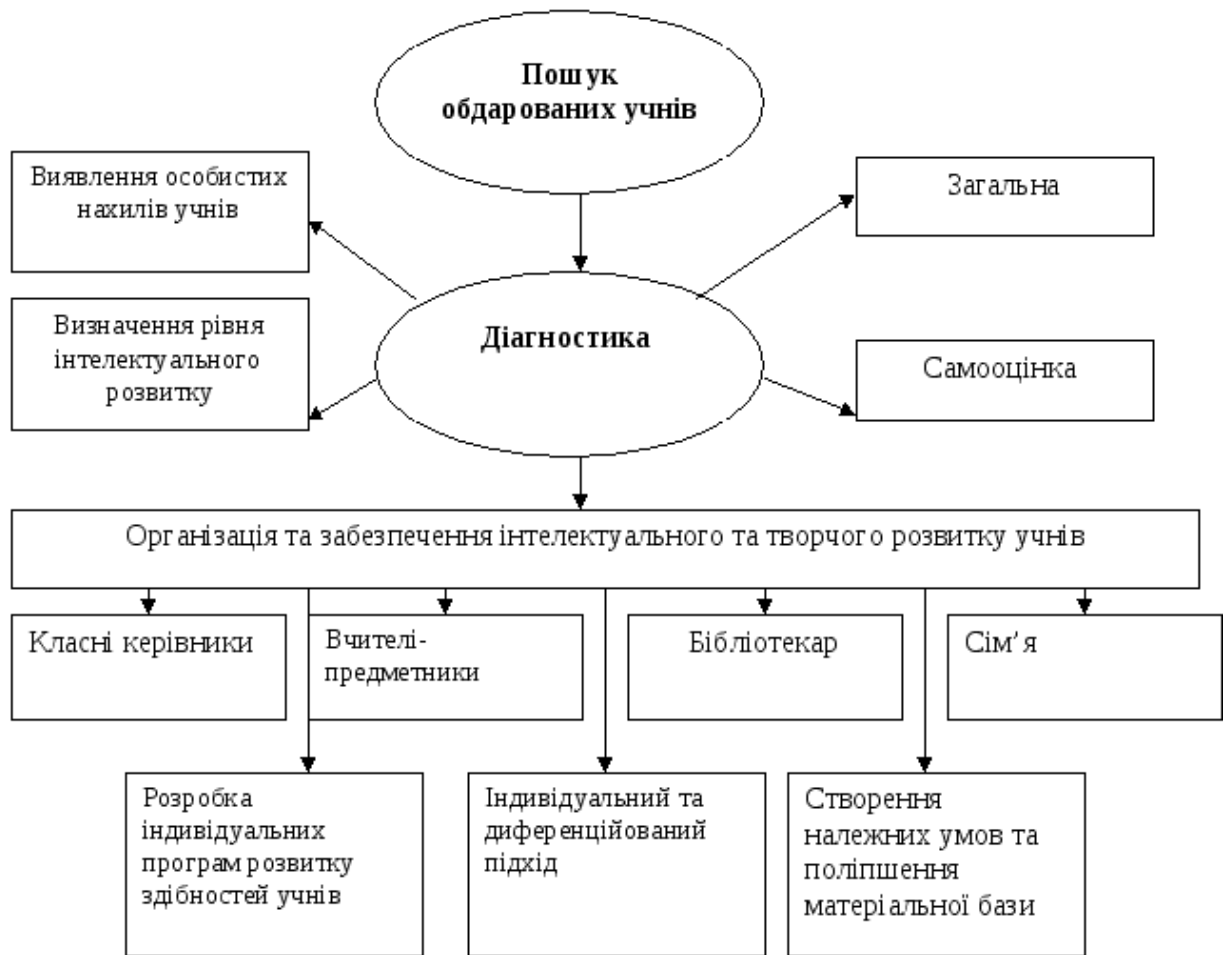

Рис 2.1. Методи роботи з обдарованими учнями.

У роботі з обдарованими дітьми використовуються як індивідуальні, так і групові форми роботи.

Для досягнення позитивних результатів роботи з обдарованими учнями (чи то в роботі над проектами, чи у підготовці до олімпіад) у спілкуванні з дитиною важливо дотримуватися деяких правил:

- Повага до особистості. Зазвичай обдарована дитина дещо відрізняється у поведінці та спілкуванні від своїх однолітків. Це не є причиною для встановлення стосунків вчитель-учень.
- Щоб досягти удачі та успіху в роботі слід навчитися сприймати світ з радістю, радіти здоров'ю, відчувати любов оточуючих, проявляти щедрість і широту власного кругозору до всіх життєвих подій.
- Навчитися приймати рішення, не ухилятися від цього. Слід навчитися дотримуватися своїх рішень, вміти відстояти їх за необхідності, вірити в них.

- Уникати непорозумінь за рахунок строгого дотримання своїх обіцянок, акуратності, фактичності, щирості. Так поведінка як ніщо інше притягує до себе увагу і формує позитивне враження про людину.
- Не приховувати своїх намірів від оточуючих, навчитися спокійно обговорювати свої проблеми.

Доцільним серед викладачів є вживання методу Е.Е. Туніка

«*Діагностика творчих здібностей особистості*» (Тунік Е.Е.)

Мета тесту: Ця методика дає змогу визначити чотири риси творчої особистості: допитливість (Д); уява (U); складність (С) і готовність до ризику (Р). Незважаючи на звернення до молоді, він не втрачає свого прогнозу навіть у зрілих роках.

Основні критеріальні прояви досліджуваних факторів:

Допитливість. Суб'єкт з яскраво вираженою цікавістю часто ставить під сумнів все і вся, йому подобається вивчати пристрій механічних речей, він постійно шукає нові шляхи (способи) мислення, любить вивчати нові речі та ідеї, шукає різні можливості для вирішення проблем, вивчає книги, ігри, карти, малюнки тощо, щоб дізнатися якомога більше.

Уява. Суб'єкт з розвиненою уявою: вигадує історії про місця, які ніколи не бачив; представляє, як інші будуть вирішувати проблему, яку він вирішує сам; мрії про різні місця та речі; любить міркувати про явища, з якими не стикався; бачить те, що зображено на картинах і малюнках, незвичайним, не схожим на інші; часто дивується різними ідеями та подіями.

Складність. Суб'єкт, орієнтований на знання складних явищ, виявляє інтерес до складних речей та ідей; любить ставити складні завдання; любить вчитися чогось без сторонньої допомоги; виявляє наполегливість для досягнення своєї мети; пропонує більш складні шляхи вирішення проблеми, ніж це необхідно; йому подобаються складні завдання.

Схильність до ризику. Виявляється в тому, що суб'єкт буде відстоювати свої ідеї, не враховуючи реакції оточуючих; ставить перед собою високі цілі і намагатиметься їх досягти; допускає можливість помилок і помилок; любить пізнавати нові речі та ідеї та не піддається думці інших; не надто стурбований,

коли однокласники, вчителі чи батьки висловлюють своє несхвалення; хочу шанс скористатися шансом побачити, що станеться.

Пункт	Характеристика складеного речення	Оцінка речення в балах
1.	У реченні використано всі три слова в дотепній і оригінальній комбінації.	6 балів
2.	У реченні є всі три слова без особливої дотепності, але в оригінальній комбінації.	5 балів
3.	У реченні вжито всі три слова у звичайній комбінації.	4 бали
4.	Три слова використано в менш необхідній, але логічно припустимій комбінації.	3 бали
5.	Правильними є лише два слова, а третє використано з натяжною внаслідок словесного зв'язку.	2,5 бала
6.	Правильно використано тільки два слова, а третє штучно введено в речення.	1 бал
7.	Той, хто проходить тест, правильно зрозумів завдання, але дає формальне об'єднання всіх трьох слів або використовує їх з перекручуваннями.	0,5 бала
8.	Речення є безглуздом об'єднанням усіх трьох слів.	0 балів

Табл 2.2. Шкала оцінки результатів.

Усвідомлене цілеспрямоване використання власного творчого потенціалу дає можливість студенту розпочати самореалізацію під час навчання у навчальному закладі. Підготовка майбутнього працівника будь-якого профілю до творчості у професійній діяльності починається під час вивчення ним загальнопрофесійних і спеціальних дисциплін, зміст яких орієнтований на розвиток творчої активності. Продумана система підготовки студентів до творчості забезпечує формування в них необхідних якостей для постійного вдосконалення професійної майстерності. Першочергове завдання – виявити проблеми, які гальмують цей процес, і створити умови для їх подолання. Оскільки здібності не тільки проявляються, а й виникають у діяльності, тому в навчальному процесі необхідно приділяти особливу увагу організації праці учнів, яка носить творчий характер, не тільки в навчальний час, а й поза нею. шкільні години. Цю роботу ефективно проводить творчий педагог, який має відповідну психолого-педагогічну підготовку.

ВИСНОВКИ

Аналіз теми курсової роботи показав, що обдарованість — термін загальної психології; високий рівень здібностей і нахилів. Обдарованість є результатом і свідченням високого рівня інтелектуального розвитку особистості.

Походження терміну «обдарованість» ґрунтується на ідеї «дару» — високих задатків, якими природа нагороджує певних людей. Схильність заснована на спадковості або на особливостях внутрішньоутробного розвитку. Тому під обдарованістю слід розуміти показник високого рівня здібностей, заснованих на природних задатках.

Встановлено, що зарубіжна освітня практика накопичила багатий досвід збагаченого та прискореного навчання обдарованих учнів. Вибір форми навчання залежить від здібностей педагогічного колективу, його вміння та вміння скоригувати навчання відповідно до результатів діагностичного обстеження учнів, стимулювати їх пізнавальні здібності та індивідуальні особливості кожної дитини. Завдяки подібним моделям навчання, змісту та процесу організації підготовки талановитої молоді освітнє середовище забезпечує умови для підвищення її впевненості у власних силах, подальшого розвитку та досягнення успіху в різних видах діяльності.

Можна сказати, що розрізняють чотири етапи розвитку здібностей. На першому етапі дитина тягнеться до батьків; на другому — на перший план виходить викладач; на третьому — постає вже сформована особистість; на четвертому – перетворюється на майстра в обраній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Renzulli, J. S., & Reis, S. M. (1997). *The schoolwide enrichment model: A how-to guide for educational excellence* (2nd ed.). Mansfield Center, CT: Creative Learning.

- Болюх О. Робота з обдарованими дітьми / О. О. Болюх // Завучу. Усе для роботи: науково-методичний журнал. — 2014. — № 17/18 . — С. 23-26.
- Г. С. Костюка. — Житомир: Изд-во ЖГУ ім. І. Франка, 2007. — 185 с.
- Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Технологічний підхід до організації роботи з педагогічно обдарованою молоддю (на прикладі Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки) // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. — 2014. — N 14. — С. 3-6.
- Карпюк Ю.Я. «Феномен дитячої обдарованості: сутність, структура, типи та методи діагностики». Навчально-методичний посібник – Івано-Франківськ: 2015. – 65 с.
- Лалак Н. В. Теоретичні засади навчання обдарованих дітей молодшого шкільного віку в контексті реформування освіти / М. В. Лавренова, Н. В. Лалак, Л. М. Фенчак // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Серія "Педагогіка" : збірник наукових праць. – К : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2016. – Випуск 2 (17). – С. 31 – 37.
- Німак О.М. Організація роботи з обдарованими дітьми в загальноосвітньому навчальному закладі"/ О.М.Німак. – Х.: Вид. група «Основа», 2020. - 144 с.
- Особенности практики использования обогащенного обучения одаренных студентов США [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://elibrary.nubip.edu.ua/5855/1/Rudyk_St4_NUBiP.pdf.
- Сайт Renzullilearning by Compass Learning [Electronic resource]. – Available from : <http://www.renzullilearning.com/>
- Сліпчишин Л.В. Особливості роботи з обдарованими учнями у професійно- технічних навчальних закладах // Матеріали 2 міжнародного науково-практичного семінару “Сучасний погляд на обдарованість та розвиток талантів» (Київ, 22-23 серпня 2011р.) / Л.В.Сліпчишин ; МОНМСУ, НАПНУ, Інститут обдарованої дитини НАПНУ, МАН України. – Київ, 2021. – С. 206–213.

- Сокол Н. П. Форми і методи роботи з обдарованими дітьми / Н. П. Сокол. // «Педагогічний пошук». – 2014. – №3. – С. 26–28
- Туріщева Л. В. Особливості роботи з обдарованими дітьми / Людмила Василівна Туріщева. – Х. : Вид. група «Основа», 2018. – 122, [6] с.: ил. – (Серія «Психологічна служба школи»).
- Форми та методи роботи з обдарованими дітьми http://school94.edu.kh.ua/organizaciya_osvitnogo_procesu/obdarovanistj/formi_ta_metodi_roboti_z_obdarovanimi_ditjmi/
- Щорс В. В. Психологічні особливості обдарованих дітей // Психологічна газета. — 2009. — № 9 (129). — травень. — С. 17-18.
- Щорс В., Полударова А. Універсальний довідник соціального педагога. / В. Щорс, А. Полударова. — К.: Шкільний світ, 2014. — 123 с. — (серія "Б-ка «Шкільного світу»). — С. 60-61.